

NARRATIVA

Joan Jordi Miralles, *L'Altíssim*.
Premi Andròmina de
novel·la. TRES I QUATRE.
València, 2005.

L'*Altíssim* –la novel·la guanyadora dels darrers premis Octubre de València– és una autèntica i valuosa novetat, no només perquè és la primera que publica el seu autor Joan Jordi Miralles (1977), sinó especialment perquè tant pel material narratiu com per l'estructura de l'obra o pel seu tema, s'afirma –valenta i singular– en el nostre panorama literari. Amb imperfeccions, sens dubte, però molt atractiva. La novel·la inclou dues narracions autònomes i alternades –perfectament diferenciades tipogràficament– la funció de cadascuna de les quals no és precisar o amplificar l'altra, sinó revelar, mitjançant l'expressivitat del contrast, el sentit de l'obra.

La primera de les narracions refereix fragments de la vida d'un jove estudiant de fisioteràpia que aconsegueix els seus darrers dies de pràctiques en un hospital de la seva ciutat, Manresa. Ho narra ell mateix –en primera persona i en present– com si volgués deixar constància –immediata– del que experimenta, sense cap restricció, sense el filtre de l'interlocutor implícit, sense el maquillatge d'una intencionalitat o l'afectació de voler ser sincer. *L'Altíssim*, certament, produeix una sensació inequívoca d'autenticitat atribuïble sobretot a la veu del narrador, que ens relata els fets sense altra mediació que la veu mateixa.

LLINGUA MOLT COL·LOQUIAL

El lector no es trobarà, doncs, amb una relació objectiva d'esdeveniments sinó amb uns fets que li arriben indistintament associats a la reacció que provoquen en el subjecte: amb una llengua extremadament col·loquial i un argot de clan, i amb la fragmentació i la brusca associació de motius pròpia de l'experiència personal i íntima de les coses. Amb dues característiques que singularitzen el discurs: la ment –espontània, directa, escassament reflexiva– de qui ho explica, i els fets –quotidians– que selecciona aquest discurs. Gairebé una tipificació del llenguatge, dels hàbits i dels valors de molts joves contemporanis. El lector no tindrà, doncs, la sensació d'estar llegint una història *ambientada* en un espai social contemporani, ni un argument que fa de contenidor de les confessions ideològiques o sentimentals de l'autor, ni amb una trama intrigant, ni amb un camp de proves estilístiques. Només es trobarà amb el que fa i sent el personatge.

D'aquesta matèria narrativa, però, l'autor no en fa sociologia o costumisme, sinó l'expressió del sentiment que crea

De la violència i altres solituds

RAMON PLA I ARXÉ

una sobredosi d'activitat, amb més relacions que vincles, que només aconsegueix lliscar sobre l'epidermis dels altres. Malgrat l'excitació vital de la festa, l'alegre camaraderia dels amics, els afectes familiars i les servituds i estímuls del seu tracte amb els pacients, el lector –no el personatge– no té la

sense ni rastre de moralitats. Però, com el personatge, el que ens queda després és només ressaca i solitud. I això Joan Jordi Miralles ho aconsegueix amb la narració realista i detallada de les accions quotidianes d'un jove estudiant, experimentades des de l'epidermis, el miocardi i la retina

dels objectes o les persones produeix una inquietant sensació d'indigència i d'indefensió.

Aquest primer relat reitera una i altra vegada, alternativament, els espais –família, hospital i amics– que constitueixen l'àmbit vital del protagonista i els pauta amb quatre

motius bàsics: els afectes familiars rutinaris, l'irritant enuig amb què especia la seva responsabilitat professional, i els estímuls accelerats del sexe i de la droga. Aquesta darrera és la que, a la fi, accelera l'acció i la porta cap a una violència tribal que recorda *La taronja mecànica*, d'Anthony Burgess, i que, amb una brutalitat gratuïta contra ciutadans anònims, accentua la insensibilitat del personatge per als altres, que ha anat creixent en el relat en la mateixa proporció amb què s'ha produït una sobredosi de relacions i estimulants, fins que, a punt de cometre un assassinat, afirma el narrador, “veig dos ulls poderosos, indescriptibles” i aleshores “tot canvia, tot canvia, tot canvia”. Misteriós final.

Alhora, el segon relat –aquest en cursiva– narra una història en un violent context

de guerra, sense que s'hi pugui identificar ni l'espai geogràfic dels fets, ni el país a què pertany aquell exèrcit, ni el nom del protagonista, ni el dels seus botxins. Aquest protagonista anònim explica la història en primera persona i en passat, amb un llenguatge rigorosament fabrià però artificios i no gaire hàbil, i en un clima de malson angoixant –de concepció i sensibilitat expressionistes– diametralment oposat al to quotidià de relat anterior. Aquí el personatge és víctima d'una persecució kafkiana i cruel: vexat, primer, pel seu exèrcit per una vaga acusació

de traïció, internat després en un hospital –amb escenes que recorden *El detectiu cantant*, de Denis Potter– i en un centre psiquiàtric, on el sotmeten a una reeducació que l'insensibilitza i estimuli el seu sadisme. A la fi, acabada la guerra, i adreçant-se directament al lector, el personatge refereix satisfet com s'ha convertit en desprietat agent de la crueltat que li han ensenyat i que es manifesta amb especial furor en el si d'una església on els seus símbols –el crucificat que dóna la vida pels altres– i el to de pietat compassiva generen l'índex més alt de crueltat verbal de l'obra. El text és, certament, brillant i insòlit.

PROCESSOS PARAL·LELS

El lector, com dèiem, llegeix alternativament fragments de cadascuna d'aquestes dues històries amb la voluntat de l'autor, suposo, de mostrar dos processos paral·lels –de fet, complementaris– d'aprenentatge de la violència. Les diferències entre les dues històries ajuden a entendre que les causes no estan en els contextos –privats o institucionals– dels dos individus sinó en l'arrel: la indigència de qui viu sense reconèixer ni ser reconegut pels altres. Aïllat i atordit i, per tant, violent.

El desenllaç sembla voler donar una alternativa –una alternativa de to metafísic, a més– quan les dues històries s'entrecruen i el personatge disposat a matar gratuïtament de la primera història es troba amb la mirada de víctima de la segona. És una revelació quan “les nostres mirades es van creuar, la teva i la meua, els nostres ulls miraculosos, i en ell, en tu, en Ell, vaig percebre l'Altíssim”. La sorpresa és majúscula quan el lector s'adona que del que està parlant el text és del reconeixement en *l'altre* d'una cosa sagrada, tan sagrada com *l'Altíssim*. No em sembla gens que es tracti d'un estirabot apologetic sinó més aviat del recurs al llenguatge religiós per expressar el valor extraordinari que el personatge vol assignar a *l'altre* i que, per això, converteix en *l'Altre*. Un valor que en els previsibles termes de *tolerància*, *obertura* i *fraternitat* quedarien tous i inexpressius. De fet, aquest desenllaç és ambiciós, perquè vol revestir de sacralitat el descobriment de *l'altre* que és justament allò que al llarg de tota la novel·la s'ha presentat com la gran absència. És certament un desenllaç ambiciós, però és també, em sembla, un desenllaç forçat i confús, sense el desenvolupament narratiu imprescindible per fer-lo convincent i satisfactori.

Certament no és plenament satisfactori, però m'ha semblat una alenada valenta d'aire fresc en un panorama narratiu local que vascula excessivament entre el fris històric i l'anècdota privada de curta volada. L'autor és, crec, un narrador àgil, intel·ligent, sensible i, insisteixo, ambiciós. I la lectura de l'obra compensa la imperícia. Àmpliament.

JOAN JORDI MIRALLES VA GUANYAR EL DARRER PREMI ANDRÒMINA DE NOVEL·LA

sensació de viure les relacions d'una comunitat humana, sinó de transitar per l'atordiment, la tendresa, la irritació i la inconsciència de qui, en darrer terme, ho sàpiga o no, viu sense teixir –afectes i responsabilitats– la seva vida amb els altres. La qualitat narrativa del text prové, en gran part, del fet que el que experimentem directament els lectors no és la vacuïtat de què parlava sinó exactament el contrari i és des de la perspectiva del personatge que vivim l'excitació de l'exabrupte, de la diversió, de l'erotisme i de la gamberrada vitalista. Divertit i

–més que no pas la consciència– d'aquest personatge. Potser per això, aquesta narració recorda, a vegades, l'hiperrealisme artístic i l'objectisme literari de Sánchez Ferlosio i de Robbe-Grillet, en què l'exacerbació dels detalls materials

L'obra té un desenllaç ambiciós, però també confús